

לאחר מיתת האב נחשב 'מוחזק' וכמו כן במלוח בין אם גבו מעות ובין
 39 אם גבו קרקע, נחשב מוחזק ויורשם הבעל, ולדעתו הוצרכו להעמיד
 40 בגרושה;
 41 הגמרא דנה בשור שנגח שלא בכונה לענין חיובו ככופר ושלשים של
 42 עבד: **אמר רבי שמעון בן לקיש, שור שהמית את העבד שלא**
 43 **בכוונה, פטור משלשים שקלים, שנאמר 'בספ שלשים שקלים יתן**
 44 **לאדניו וְהַשּׂוֹר יִפְקַל'**, הרי שהוקש תשלום הקנס למיתת השור, לומר
 45 **כל זמן שהשור בסקילה הפעלים משלמין שלשים שקלים, אין**
 46 **השור בסקילה כגון שהרג שלא בכונה, אין הפעלים משלמין**
 47 **שלשים שקלים.**
 48 דין נוסף: **אמר רבה, שור שהמית בן חורין שלא בכוונה, פטור**
 49 **מכופר, שנאמר 'השור יפקל וגם בעליו יומת אם כפר יושת עליו',**
 50 **הרי שהוקש תשלום הכופר למיתת השור, לומר כל זמן שהשור**
 51 **בסקילה בעלים משלמין כופר, אין השור בסקילה אין בעלים**
 52 **משלמין כופר.**
 53 **איתיביה אביי רבה, ממה ששנינו (כתובות מא.), אדם שהודה בפני**
 54 **בית דין ואמר המית שורי את פלוני, או המית שורי את שורו של**
 55 **פלוני, הרי זה משלם על פי עצמו,** משום שתשלומים אלו אינם קנס
 56 שהמודה בהם פטור אלא ממון. **מאי לאו** מה שחייבה המשנה לשלם
 57 כשהודה 'המית שורי את פלוני, היינו כופר, שזוהי התשלום שחייבה
 58 התורה כשהרג אדם, והרי באופן זה שלא היו עדים על ההריגה, אין
 59 השור נסקל בהודאת הבעלים, ומכל מקום חייב לשלם כופר.
 60 מתוך רבה: **לא** – אין כוונת המשנה לתשלום כופר, אלא לדימים –
 61 לתשלום שוויו של הנהרג, שכשם ששור המזיק אדם חייב לשלם את
 62 שווי הנזק, כמו כן אם הרג אדם צריך לשלם את שוויו ליורשיו,
 63 ותשלום זה חייב באופן שאין השור נסקל, אך כופר אינו משלם.
 64 אביי אינו מקבל תירוץ זה: **אי** כוונת המשנה לחיוב דימים, **אימא**
 65 **סיפא,** ששם נאמר שאם הודה ואמר המית שורי את עבדו של פלוני,
 66 **אינו משלם** קנס שלשים שקלים **על פי עצמו,** משום שמודה בקנס
 67 פטור. **ואי דימים, אמאי לא** – ואם אכן יש חיוב דמים על הריגת אדם,
 68 אף כשהרג עבד היה צריך להיות שישלם דמים, ותשלום זה היה חייב
 69 אף כשהודה, שכן חיוב ממון הוא ולא קנס, ומדוע סתמה המשנה
 70 שאינו משלם על פי עצמו.
 71 **אמר ליה רבה לאביי, ויבלינא לשנויי לך** – הייתי יכול לתרץ לך,
 72 שאכן **רישא דימים וסיפא קנס, מיהו, שנויא דהיקא לא משנינא**
 73 **לך** – אמנם לא אתרץ לך תירוץ דחוק כזה, לבאר המשנה בשני
 74 עניינים, אלא אכן **אידי ואידי דימים** – הן הרישא והן הסיפא מדברת
 75 בחיוב הדמים,

1 **או גיורת הנשואה לגר, ומתו שניהם, זכה** המזיק ואינו משלם נזק
 2 וצער ודמי ולדות, שכיון שאין להם יורשים כל הקודם לזכות בנכסיהם
 3 זכה, וזה שהממון בידו קודם לכל אדם ואינו צריך לשלם. וממה
 4 שנאמר 'אין האשה נותן ליורשיה', מבואר שאף בנזק וצער סובר רבי
 5 עקיבא שאין הבעל יורש את אשתו.
 6 רבה ורב נחמן מיישבים דברי הברייתא: **אמר רבה, הברייתא מדברת**
 7 **בגרושה** – שלאחר החבלה גירש את אשתו, ולכן אינו יורשה כלל, אך
 8 באופן שהיתה נשואה לו יורש הבעל אף את נזקיה חוץ מכופר. **וכן**
 9 **אמר רב נחמן, הברייתא מדברת בגרושה.**
 10 **אמרי** – הקשו בני הישיבה, **גרושה נמי תיפלוג בדימי ולדות** – אם
 11 מדובר בגרושה, מדוע דמי הולדות שייכים לבעל, אף אותם היתה
 12 צריכה האשה לקבל, שהרי מה שדמי הולדות לבעל נלמד מהפסוק
 13 'כאשר ישיט עליו בעל האשה', ומשמע שלא זכתה התורה אלא אם
 14 'בעל האשה' הוא, אך בגרושה אינו עוד בעלה.
 15 **אמר רב פפא,** אין דין זה נכון, אלא **התורה זכתה דימי ולדות לפעל**
 16 **אפילו** אם לא נשאה מעולם אלא **בא עליה בזנות,** וכל שכן בגרושה,
 17 **מאי מעמא, אמר קרא 'כאשר ישיט עליו בעל האשה', ו'בעל'**
 18 **משמעותו 'בועל',** שלבועל האשה שייכים דמי הולדות.
 19 שואלת הגמרא: מדוע רבה ורב נחמן הוצרכו להעמיד הברייתא
 20 בגרושה, **ונוקמה** – היו יכולים להעמיד כפי מה שנחלקו במקום אחר,
 21 **לפי רבה, בגון שגבו מעות** בשביל הנזק והצער, שכיון שמעות אלו
 22 לא היו בידה סובר רבה שנחשבים 'ראוי' ואין הבעל יורש בראוי, **ולרב**
 23 **נחמן, בגון שגבו קרקע** בשביל הנזק והצער, שכיון שקרקע זו לא
 24 היתה בידה סובר רב נחמן שנחשבת 'ראוי'. שכן מצאנו לענין ירושת
 25 בכור (ב"ב קכד) שאינו נוטל בראוי, שאם גבו היתומים חוב אביהם,
 26 נחלקו רבה ורב נחמן, **דאמר רבה, אם גבו קרקע יש לו פי שנים**
 27 **בקרקע זו,** שנחשבת מוחזקת ביד האב כיון שמשועבדת לו בחובו, אך
 28 **אם גבו מעות אין לו פי שנים,** משום שמעות אלו לא היו ביד האב,
 29 ונחשבים 'ראוי'. **ורב נחמן אמר, גבו מעות יש לו פי שנים,** משום
 30 שהאב נחשב מוחזק בהם, שהרי מעות הלזה ומעות החוזירו לו, **גבו**
 31 **קרקע, אין לו פי שנים,** משום שקרקע זו לא היתה ביד אביהם,
 32 ונחשבת 'ראוי'. וכמו כן כאן לענין תשלום הנזק והצער יש להחשיב
 33 המעות או הקרקע כראוי, ומדוע הוצרכו להעמיד בגרושה.
 34 **אמרי** – תירצו בני הישיבה, **הני מילי לבני מערבא אליבא דרבנן** –
 35 מחלוקת רבה ורב נחמן בבכור נאמרה רק על דברי בני מערבא
 36 הסוברים כדעת רבנן שכל שבח ששבחו הנכסים לאחר מיתת האב
 37 נחשבים 'ראוי', **פי קאמרי קא** – אך מה שתירצו רבה ורב נחמן כאן,
 38 היינו **קרבי** שחולק על רבנן, ולדעתו כל שבח ששבחו נכסים מאליהם

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום ששי לסדר חקת התורה בו מבשר טוב אשר בנו יוסף שי' נכנס
 בברית המצות וגם דרש בתורה"ק מענינא דיומא ובמאמרי זהר הק'. ויהי רצון מהשי"ת שמבן שלש
 עשרה למצות יגיע לבן חמש עשרה לגמרא וכו' וכו' וכפסק תוה"ק והוא וזוגתו שיחיו ירוו ממנו ומכל
 ב"ב רוב נחת. ולפלא קצת שאינו מזכיר במכתבו אשר הבר מצוה כלל בדרכתו גם דברי תורת החסידות
 אף שבדאי ידוע לו הכתוב במכתב כ"ק הבעל שם טוב הקדוש אשר בראש השנה תק"ז עלה להיכל
 המשיח ושאלו אימתי קאתי מר וענה משיח צדקנו לכשיפוצו מעינותיך חוצה היא תורת החסידות
 וכמבואר בארוכה בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע צי"ע בשמחת תורה ת"ר צדיק.

בברכה לבשר טוב בכל הני"ל ובב' מז"ט.

בבא קמא דף מג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קעא

הממון שנתחייב באותה שעה. ועדיין יש לומר שבאופן שהנזק נעשה
על ידי האש יש לחייב בדמים.
ואלא תאמר שרבה לומד כן מהא דתנא, חומר באש מכבוד, שהאש
מועדת לאכול – רגילה לאכול ולשרוף בין דבר הראוי לה, כגון
עצים, בין דבר שאין ראוי לה, כגון אם ליחבה את הקרקע החרושה
וצריך לחרשה שנית, או ששרפה את האבנים והזיקתן, שאף עליהם
חייב בנוקי האש. מה שאין כן בבזבז שפטור כשמוזק באופן שאינו
רגיל להזיק. ואילו שהאש מושלמת שלא בכזבז דמים כשהרגה
אדם, מה שאין כן בבזבז שפטור על מיתת אדם, לא קתני, ובהכרח
משום שאף באש פטור מחייב דמים. אף מכאן אין להוכיח כן, שכן
דלמא תנא וישיר – שמת אכן חמור האש מחבור בדבר זה, אלא
שהתנא שיירו ולא כתב את כל החומרות.
אלא, אכן רבא לא הקשה על רבה מדין האש, אלא רבא גופיה
אבעינן מבעיא ליה – נסתפק בדבר זה ושאל את רבה, לפי דבריו שיש
חיוב דמים על נגיחת השור שלא בכזבז, מה הדין באש
בכזבז, מי משלם דמים או לא. וצדדי הספק, מי אמרין שדוקא
לנבי שור, הוא – בו נאמר שכיוון דבכזבז משלם בופר, אף שלא
בכזבז משלם דמים, אבל אשו בכזבז לא משלם בופר, שלא
בכזבז נמי לא משלם דמים. או דלמא שבין דנבי שורו שלא
בכזבז אף על גב דליכא בופר משלם דמים, נבי אשו נמי אף על
גב דבכזבז לא משלם בופר, שלא בכזבז מיהת משלם דמים, ולא
ידיענן, תיבין:
הגמרא הביאה לעיל (ע"א) שלדעת רבה שור מועד שהרג אדם שלא
בכזבז פטור מכופר. מביאה הגמרא שרבי יוחנן חולק על כך. כי אתא
רב דמי אמר רבי יוחנן, היה די שיהיה כתוב 'בופר', מה תלמוד
לומר 'אם בופר', מיתור הלשון יש לדרוש לרבות בופר שלא בכזבז
בבופר בכזבז.
אמר ליה אביי לרב דמי, אלא מעתה עבד נמי – אף בעבד יש לדרוש
כך, שהיה די שיהיה כתוב עבד' מה תלמוד לומר 'אם עבד', לרבות
עבד שלא בכזבז בעבד בכזבז. וכי תימא הכי נמי – שאכן רבי
יוחנן דורש כך אף בעבד ומחייב שלושים של עבד שלא בכזבז,
והאמר ריש לקיש (לעיל ע"א) שור שהמית את העבד שלא בכזבז
פטור משלושים שקלים, ומבואר שריש לקיש אינו סובר כך לגבי עבד.
אמר ליה רב דמי לאביי, נבבא אנבבא קא דמי – מקשה הנך
מדברי ריש לקיש על רבי יוחנן, רבי יוחנן חולק על ריש לקיש ודורש
אף לגבי עבד לרבות מאם' ששור שנוגח עבד שלא בכזבז חייב
בשלושים של עבד.
ממרא אחרת של רבי יוחנן שבה דיבר בפירוש בדין העבד: כי אתא
רבין אמר רבי יוחנן, היה די שיהיה כתוב 'עבד', מה תלמוד לומר
'אם עבד', לרבות עבד שלא בכזבז שמשלם שלושים של עבד
בעבד בכזבז. וחולק על ריש לקיש.
מבשרת הגמרא: ויריש לקיש שפטור שור שנגח שלא בכזבז בעבד,
נמי נמיא – האם אף נאמר, מדעבד אם עבד לא דריש – שכמו שאינו
דורש לרבות מאם' האמור בעבד, בופר נמי לא דריש –
כמו כן אינו דורש לרבות מאם' האמור לגבי כן חורין, ופוטור שור
שנוגח שלא בכזבז בכופר.
אמר בני הישיבה, לא – אין הדרשות תלויות זו בזו, ועבד אם עבד
לא דריש, אך בופר אם בופר דריש. ומאי שאין, שכן עבד אם עבד
לא כתיב במקום תשלומין – לא נאמר לגבי חיוב התשלומים אלא
לגבי עיקר הנגיחה, ואפשר לומר שנכתב לגופו כדי לחלק בין כן חורין
האמור בפסוק קודם לבין עבד. אך בופר אם בופר כתיב במקום
תשלומין – וכיון שלגופו אין צריך לתיבה זו, יש לדורשו לרבות
כשנגח שלא בכזבז:
שינוי במשנה: וכן כן או כבת:
תנו רבנן, נאמר לגבי שור מועד שהרג אדם (שמות כא לא) 'או כן
ינח או כתיב ינח', לחייב על נגיחת הקטנים בגדולים בסקילה.

מיהו יש לחלק, שכן חורין מאחר דמשלם בופר על פי עצמו, והכי
דמי, כגון דאי אתו סהרי ואסחירו ביה דקטל – שאם באו עדים
והעידו ששורו הרג אדם כן חורין, ולא ידעי אי תם הנה או מועד הנה
– ולא ידעו אם היה השור תם ופטור מכופר או מועד וחייב בכופר,
ואמר מריה דמועד הוא – והודה בעל השור ששורו היה מועד, כיון
שהשור נסקל ואין לפטור מכופר משום 'כל שאין השור בסקילה אין
הבעלים משלמים כופר', הדין הוא דמשלם בופר על פי עצמו, שהרי
הכופר אינו קנס כדי שיפטור בהודאתו. ומאחר שמשלם על פי הודאתו
באופן שהשור נסקל, לכך אף היכא דליכא עדים על הנגיחה אלא
הוא הודה ששורו נגח, שבאופן זה אין משלם כופר משום שאין השור
בסקילה, מכל מקום משלם דמים על פי הודאתו. אבל גבי עבד
שלעולם אינו משלם קנס על פי עצמו, והכי דמי, דאי אתו עדים
ואסחירו ביה דקטל – שאף אם באו עדים והעידו ששורו הרג תם
ולא ידעי אי תם הנה או מועד הנה – ואינם יודעים אם השור תם
ופטור משלושים של עבד או מועד וחייב בשלושים של עבד, ואמר
מריה דמועד הוא – והודה בעל השור שהיה מועד, אף שהשור נהרג
שהרי העידו עדים על הנגיחה, מכל מקום לא משלם קנס על פי
עצמו, משום שמודה בקנס פטור. ומאחר שלא מצאנו אופן שמשלם
על פי הודאתו, לכך אף היכא דליכא עדים כלל על הנגיחה אלא הוא
הודה ששורו נגח, לא משלם דמים על פי הודאתו.
מתיב רב שמואל בר רב יצחק על חילוק זה, ממה ששינוי בברייתא,
כל שחייב כן חורין חייב בעבד בין בופר בין במיתה. ולבאורה
בופר בעבד מי איכא – הלא אינו משלם כופר אלא שלשים של עבד,
אלא לאו ודאי כזונת הברייאא לדמים, שדין כן חורין ועבד שזה
שבשניהם יש חיוב דמים, וקשה על רבה שפוטור בעבד מדמים.
איכא דאמר הוא מתיב לה והוא מפרך לה – יש שאמרו שרב
שמואל בר רב יצחק עצמו יישב את הקושיא, ואיכא דאמר אמר ליה
רבא – ויש שאמרו שרבה יישב את הקושיא. הכי קתני – פירוש
הברייתא כך הוא, כל שחייב כן חורין בכזבז על פי עדים בופר,
חייב בעבד קנס, וכל שחייב כן חורין שלא בכזבז על פי עדים
דמים, חייב בעבד שלא בכזבז על פי עדים דמים. כלומר, הברייתא
אינה מדברת באופן שהודה על פי עצמו, שבאופן זה אכן אין דמים
בעבד וכמו שנתבאר מהמשנה בכתובות, אלא מדברת באופן שהעידו
עדים על נגיחת השור, ובהו משה הברייאא דין העבד לכן חורין, שאם
היתה הנגיחה בכזבז חייב בבן חורין כופר ובעבד קנס שלשים של
עבד, ואם היתה שלא בכזבז פטור בשניהם מכופר ומקנס, שהרי כל
שאין השור בסקילה אין הבעלים משלמים כופר ושלשים של עבד,
וחייב בשניהם דמים.
רבא מקשה על רבה שמחייב דמים על הריגת אדם: אמר ליה רבא
לרבה, אי הכי שאכן יש חיוב דמים על הריגת אדם על פי עדים,
במקום שאין כופר או קנס, אם כן אשו – אדם שהצית אש ויצאה
שלא בכזבז והרגה אדם כפות על פי עדים, משלם דמים, שהרי על
נזקי האש פטור מכופר, ואם כן יש לחייב דמים.
מבשרת הגמרא: ומאי ליה לרבא דלא משלם – ומניין אכן לרבא
שאינו משלם דמים על הריגת האדם על ידי האש. אילימא שמקורו
מדתנן במשנה (לקמן סא), אדם שהצית אש בגדיש, והיה נדי כפות
לו – לגדיש, וגם עבד כנעני סמוך לו, ונשרף עמו – עם הגדיש העבד
והגדי, חייב לשלם על הגדי והגדיש ופטור על העבד משום שהיה לו
לברוח. אך אם היה העבד כפות לו, וגדי סמוך לו, ונשרף עמו,
פטור מלשלם. וסובר רבא שהפטור הוא הן על הגדי והן על העבד,
על הגדי משום שהיה לו לברוח, ועל העבד משום שאין חייבים דמים
על הריגת אדם באש. ומכאן הוכיח רבא שאינו חייב בדמים. אין
ללמוד משם דין זה, שכן האמר ריש לקיש – ביאר ריש לקיש (לעיל
כב) בטעם המשנה, שמדובר בגון שהצית את האש בגופו של עבד,
שבאופן זה חייב עליו מיתה משום רוצח, וטעם הפטור הוא משום דקם
ליה בדרבא מיניה – שכיון שנתחייב במיתה החמורה פטור על חיובי

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום רביעי עמוד ב

1 ולכאורה מדוע הוצרך הפסוק לומר כן, וְהָלֹא דִין הוּא – אפשר ללמוד
2 דין זה מבמה מצינו, הוֹאִיל וְחַיִּיב אָדָם בְּאָדָם – אדם שהרג אדם
3 במיתה, וְחַיִּיב שׁוֹר בְּאָדָם – שור שהרג אדם לסוקלו, מַה פְּשָׁחִיב אָדָם
4 בְּאָדָם לֹא שָׁנָא בֵּין קַטְנִים לְגְדוּלִים – אין חילוק אם הרג לגדול או
5 לקטן, ובשניהם חייב הרוצח מיתה, אִף פְּשָׁחִיב שׁוֹר בְּאָדָם לֹא

6 תַּחֲלוּק בּוֹ בֵּין קַטְנִים לְגְדוּלִים. וְעוֹד, הֲרִי קָל וְחוֹמֶר הוּא, וְכֵּה אָדָם
7 בְּאָדָם שְׁלֹא עָשָׂה בּוֹ קַטְנִים הֲרוֹצְחִים בְּגְדוּלִים הֲרוֹצְחִים, שְׁקֵטָן
8 שֶׁהֲרֵג אִינוֹ חַיִּיב מִיתָה, וּמִכָּל מְקוֹם חַיִּיב בּוֹ עַל רְצִיחַת הַקַּטְנִים
9 בְּגְדוּלִים, שֶׁכֵּן אִף אִם הִנָּהֲרֵג הִיא קֵטָן חַיִּיבִים עָלֶיו מִיתָה.